

JAVNO ZDRAVJE

1. SPLOŠNI VIDIKI SPECIALIZACIJE

1.1. Namen specializacije

Namen specializacije iz javnega zdravja je, da specializant(-ka) pridobi teoretično in praktično znanje s širšega področja javnega zdravja. Po uspešno opravljeni specializaciji je usposobljen(a) za samostojno ocenjevanje zdravstvenega stanja prebivalstva v danih socialnih in ekoloških razmerah in pripravo strokovnih podlag za javnozdravstveno načrtovanje in ukrepanje.

1.2. Pogoji za pričetek specializacije, trajanje in struktura specializacije

Kandidat za specializacijo iz javnega zdravja ima lahko diplomu študija medicine ali stomatologije. Specializacija iz javnega zdravja **traja 4 leta**.

Specializanti, ki so pričeli specializacijo pred uveljavitvijo tega Pravilnika lahko nadaljujejo in zaključijo specializacijo po Pravilniku, kot je bil v veljavi ob pričetku njihove specializacije.

1.3. Zaključek specializacije

Glavni mentor ugotovi, da je specializacija opravljena, ko preveri ustreznost trajanja specializacije, izpolnjevanje predpisanih pogojev glede pridobljenega znanja, števila in kakovosti konkretno predpisanih zadolžitvev in izdelkov in ali so predpisani kolokviji uspešno opravljeni. Specializacija se konča s specialističnim izpitom.

2. PREVERJANJE ZNANJA

Vsak specializant ima svoj list specializanta (knjižico) ter ločeno tudi dnevnik, v katerega vpisuje vse opravljene zadolžitve, končne lastne izdelke in izdelke, pri katerih je sodeloval ter svoje strokovne, pedagoške in raziskovalne prispevke.

2.1. Sprotno preverjanje znanja

Za zagotavljanje ustrezne kakovosti specializacije se pridobljeno znanje in sposobnosti specializanta preverjajo s sprotnim trajnim nadzorom in občasnimi formalnimi preverjanji – kolokviji.

Nenehen sprotni in vsakodnevni neposredni ali posredni nadzor nad pridobivanjem znanja in sposobnosti izvajajo mentorji. Preverjanje specializantovega znanja v obliki kolokvijev poteka po končanem usposabljanju na posamezni učni enoti oziroma vsebinskem sklopu specializacije. Kolokviji so lahko pisni ali ustni. Znanje se preverja tudi s predstavitvijo praktičnih primerov s področja javnega zdravja, pripravami seminarjev, pregledom literature, pisanjem člankov in sodelovanjem pri raziskavah.

Specializant mora prikazati pridobljeno znanje na način, ki ga vsakokrat sproti določi neposredni ali glavni mentor:

- ◆ predstavitev analize posameznih ali skupine zanimivih primerov na strokovnem srečanju skupine strokovnjakov v učni ustanovi ali zunaj nje;
- ◆ znotraj učne ustanove priprava in vodenje redne strokovne konference s tematiko, ki zajema področje specializacije;
- ◆ izdelava najmanj treh seminarskih nalog z različno javnozdravstveno tematiko;
- ◆ objava najmanj enega preglednega članka v povezavi s tematiko aktualnega javnozdravstvenega problema v državi v ustrezni domači ali tuji strokovni reviji.

Pogoj za nadaljevanje specializacije so uspešno opravljeni kolokviji in ugodna vsakoletna ocena glavnega mentorja.

3. PROGRAM SPECIALIZACIJE

3.1. Povzetek vsebine programa specializacije

V prvem delu specializacije, ki predstavlja prvi dve leti specializacije, je poudarek na pridobivanju teoretičnih osnov in tehnoloških veščin za delo na področju javnega zdravja, v drugem delu specializacije pa se kandidat poglobi v spoznavanje sistema zdravstvenega varstva, metod obvladovanja velikih javnozdravstvenih problemov in načrtovanja zdravstveno-promocijskih programov

3.2. Pregledna časovna in vsebinska razdelitev poteka specializacije.

Vsebina	Časovni obseg
1. del specializacije (prvo in drugo leto): Pridobivanje teoretičnih osnov in tehnoloških veščin	
Dvosemestrski podiplomski študij iz javnega zdravja z izdelavo diplomske naloge	12 mesecev
Poglobitev v metode dela na področju javnega zdravja	6 mesecev
Pridobivanje veščin za izvajanje javnozdravstvenih postopkov in storitev	6 mesecev
2. del specializacije (tretje in četrto leto): Poglobljena obravnava posameznih segmentov javnega zdravja	
Sistem zdravstvenega varstva in ekonomika	5 mesecev
Analitično obvladovanje javnozdravstvenih vidikov nalezljivih bolezni	4 mesece
Analitično obvladovanje javnozdravstvenih vidikov kroničnih bolezni, travmatizma in duševnih motenj	5 mesecev
Medicina v izjemnih razmerah (katastrofna medicina)	1 mesec
Promocija zdravja	3 mesece
Integrirano delo na specialistični nalogi	6 mesecev

3.3. Podrobnejša vsebina programa specializacije

1. del specializacije (prvo in drugo leto): **Pridobivanje teoretičnih osnov in tehnoloških veščin**

3.3.1. Podiplomski študij javnega zdravja in zdravstva (12 mesecev)

3.3.1.1. Epidemiologija

3.3.1.1.1. Definicija in zgodovinski razvoj vede

3.3.1.1.2. Demografija: rodnost, umrljivost, sklenitve zakonskih zvez, selitve

3.3.1.1.3. Opisna epidemiologija: viri podatkov, ocenjevanje zdravstvenega stanja populacije v času in prostoru, kazalci zdravstvenega stanja (incidenca, prevalenca, demografski pojavi ipd.)

3.3.1.1.4. Analitična epidemiologija: raziskave primer - kontrola, kohortne raziskave, raziskave preverjanja (npr. cepljenja, presejanja), kazalci etiološke vloge dejavnikov tveganja (razmerje obolevnosti, relativno tveganje, pripisljivo tveganje), kazalci preverjanja (občutljivost, specifičnost, napovedne vrednosti) ipd.

3.3.1.1.5. Epidemiološko sklepanje: ugotavljanje morebitne vloge naključja, pristranosti in motečih spremenljivk

3.3.1.1.6. Uporabnost izsledkov epidemioloških raziskav, načini sporočanja laični in strokovni javnosti

3.3.1.1.7. Etični vidiki epidemioloških raziskav in javnozdravstvenega ukrepanja

3.3.1.1.8. Specialna epidemiologija večjih javnozdravstvenih problemov: nalezljive in nenalezljive bolezni, poškodbe, duševne motnje itd.

3.3.1.2. Statistika

3.3.1.2.1. Uvod v biostatistiko in opredelitev osnovnih pojmov

3.3.1.2.2. Verjetnost in verjetnostne porazdelitve

3.3.1.2.3. Metode opisne statistike

3.3.1.2.4. Statistično preizkušanje domnev

- 3.3.1.2.5. Univariatna analiza kvantitativnih in kvalitativnih spremenljivk
  - 3.3.1.2.6. Analiza povezanosti kvantitativnih in kvalitativnih spremenljivk
  - 3.3.1.2.7. Medicinsko odločanje
  - 3.3.1.2.8. Analiza preživetja
  - 3.3.1.2.9. Multipla linearna regresija, multipla logistična regresija
  - 3.3.1.2.10. Multivariatna analiza preživetja
  - 3.3.1.2.11. Pravilna uporaba programskih paketov za opisovanje in analizo pojavov ter njihovo napovedovanje
- 3.3.1.3. Zdravstveno informacijski sistemi
- 3.3.1.3.1. Informacijska tehnologija
  - 3.3.1.3.2. Demografske in zdravstvene podatkovne zbirke
  - 3.3.1.3.3. Uporaba zdravstveno informacijskih sistemov za javnozdravstveno planiranje, upravljanje in vrednotenje
- 3.3.1.4. Preventivna medicina
- 3.3.1.4.1. Načini preprečevanja nalezljivih in nenalezljivih bolezni ter poškodb in zlorab: način življenja (zdravstveno vzgojni programi in programi vzgoje za zdravje, programi cepljenja,), vloga zakonodaje in predpisov
  - 3.3.1.4.2. Zgodnje odkrivanje bolezni: individualno in programirano presejanje
  - 3.3.1.4.3. Obveščanje javnosti o možnem preprečevanju in zgodnjem odkrivanju bolezni
  - 3.3.1.4.4. Metodologija preverjanja preventivnih ukrepov
- 3.3.1.5. Sistem zdravstvenega varstva, organizacija zdravstvene dejavnosti, raziskovanje zdravstvene službe, zdravstvena ekonomika in upravljanje zdravstvenih zavodov
- 3.3.1.5.1. Sistem zdravstvenega varstva – razvoj in trenutno stanje (aktualne razmere)
  - 3.3.1.5.2. Enakost in politika zdravstvenega varstva
  - 3.3.1.5.3. Raziskovanje zdravstvene službe – metodologija in pomen stroke
  - 3.3.1.5.4. Zdravstvena ekonomika
  - 3.3.1.5.5. Organizacija zdravstvene dejavnosti
  - 3.3.1.5.6. Vloga upravljalcev javnih zdravstvenih zavodov
- 3.3.1.6. Sociologija in psihologija zdravja in bolezni
- 3.3.1.6.1. Družbena konstrukcija identitete
  - 3.3.1.6.2. Psihologija osebnosti in dinamični razvojni procesi skupin
- 3.3.1.7. Higiena/zdravstvena ekologija
- Pregled izbrane, trenutno najbolj pereče problematike (voda, zrak, prehrana, bivalno in delovno okolje, rekreacijski objekti, ...

Specializanti pridobivajo teoretična in deloma praktična znanja na podiplomskih tečajih javnega zdravja, ki jih organizirata Katedra za socialno medicino, higieno in medicino dela Medicinske fakultete in Inštitut za varovanje zdravja RS.

Dvosemestrski podiplomski študij javnega zdravja (v obsegu 400 ur, od česar je najmanj 150 ur seminarskega dela) specializanti zaokrožijo z obvezno izdelavo diplomske naloge ob delu v matični ustanovi in njenem zagovoru pred komisijo (glavni oz. neposredni mentor in dva fakultetna učitelja). Z izdelavo diplomske naloge specializant izkaže sposobnost in večino temeljite razdelave in analize določenega javnozdravstvenega problema.

3.3.2. Poglobitev v metodologijo in pridobivanje veščin (skupno 12 mesecev)

3.3.2.1. Splošna opredelitev veščin, ki jih mora kandidat osvojiti.

Specializant pogloblja znanje socialnomedicinskih in epidemioloških metod (vključene so tudi statistične metode) s končnim preverjanjem tega znanja (lahko tudi ob koncu tretjega leta) pod vodstvom Katedre za socialno medicino, higieno in medicino dela MF. Dodatno znanje si kandidat lahko pridobi tudi na priznanih tečajih v tujini, šoli za javno zdravje ali v ustrezni raziskovalni organizaciji v Sloveniji.

Po dogovoru z glavnim mentorjem specializant študijsko obišče več za javno zdravje pomembnih zavodov in se seznanj z njihovo funkcijo in vlogo v sistemu zdravstvenega varstva.

Specializant praktično osvoji najpogostejše sanitarno higienske posege, ki zadevajo preskrbo s pitno vodo, prehrano in drugimi zahtevami po zdravem življenjskem okolju (urbana naselja, zrak, atmosfera, hrup itd.).

3.3.2.2. Konkretna opredelitev posameznih posegov in veščin po vsebini in številu.

- oblikovanje in interpretacija pravnih vidikov javnozdravstvene problematike (5x)
- uporaba ekonometričnih metod v javnem zdravstvu (3x)
- načrtovanje epidemioloških raziskav (2x)
- ocenjevanje in obvladovanje tveganj (2x)
- obvladovanje osnovnih računalniških programov za statistično analizo (kolokvij)
- načrtovanje in vodenje projektov (3x)
- analiza o zdravstveni neoporečnosti posameznih komunalnih objektov: vodovodne naprave, vrtci, šole, kopališča, hoteli (5x)
- ocena stanja prehrane in prehranjenosti posameznih skupin prebivalcev (mladostniki, delavci, starostniki, športniki...) (3x)
- izvajanje sanitarno inšpekcijskega nadzora (10x)
- delo v sanitarno-kemičnih in mikrobioloških laboratorijih interpretacija izvidov (10x)
- jemanje epidemiološke anamneze in raziskave terena (5x)
- DDD postopki (2x)
- cepljenje v ambulanti za potovanje v tujino (2x)
- ogled in strokovno mnenje o vrtcu in šoli (2x)
- ogled in poročilo o čistilni napravi (2x)
- ogled in poročilo o deponiji odpadkov (1x)
- ogled in poročilo o zdravstvenem objektu (bolnišnice, ambulante...) (2x)
- ogled in poročilo o sanitarnem ogledu zdravstvene ustanove (2x)
- ogled in poročilo o objektu za pripravo hrane (2x)
- ogled in poročilo o vodnem objektu (2x)
- odvzem vzorcev hrane (5x)
- odvzem vzorcev vode (2x)
- odvzem brisov (3x)

2. del specializacije (tretje in četrto leto): **Poglobljena obravnava posameznih segmentov javnega zdravja**

3.3.3. Sistem in ekonomika zdravstvenega varstva (5 mesecev)

3.3.3.1. Razvojna politika, makroekonomski sistem, socialno varstvo in sistem zdravstvenega varstva, mikrosistemi zdravstvenega varstva in organizacija zdravstvene dejavnosti.

3.3.3.2. Načrtovanje in ekonomsko vrednotenje programov zdravstvenega varstva (upoštevanje kadrovske, finančne, ubikacijske, organizacijske in drugih infrastrukturnih zmogljivosti).

Ob zaključku tega programskega sklopa glavni in neposredni mentor skupaj s kandidatom v razgovoru (kolokvij) preverita osvojeno znanje.

3.3.4. Analitično obvladovanje javnozdravstvenih vidikov nalezljivih bolezni (4 mesece) ter kroničnih bolezni, travmatizma in duševnih motenj (5 mesecev)

3.3.4.1. Epidemiološka analiza in obvladovanje nalezljivih bolezni

3.3.4.2. Epidemiološka analiza in obvladovanje kroničnih bolezni, travmatizma in duševnih motenj ter kvalitativna oz. kvantitativna obravnava drugih javnozdravstvenih problemov

Ob zaključku tega programskega sklopa glavni in neposredni mentor skupaj s kandidatom v razgovoru (kolokvij) preverita osvojeno znanje.

3.3.5. Medicina v izjemnih razmerah - katastrofna medicina (1 mesec)

Kandidat poglobi znanja o javnozdravstvenih problemih, ki se pojavljajo v izjemnih razmerah:

3.3.5.1. Osnove bivanja, prehrane in preskrbe s pitno vodo v izjemnih razmerah – sanitarna ureditev

3.3.5.2. Organizacija pomoči

3.3.5.2. Osnove vojne higijene

Ob zaključku tega programskega sklopa glavni in neposredni mentor skupaj s kandidatom v razgovoru (kolokvij) preverita osvojeno znanje.

3.3.6. Promocija zdravja (3 mesece)

Kandidat se spozna s programi promocije zdravje s poudarkom na determinantah zdravja kot so prehrana, delovno in bivalno okolje ter način življenja. Usmerjeno pogloblja specifična znanja s področja promocije zdravja oz. zdravstvenih problemov ob uporabi predpisov in ekonomskih možnosti (izvedljivost). Izdela projektni načrt konkretnega programa promocije zdravja, ki ga ocenita neposredni in glavni mentor.

3.3.7. Integrirano delo na specialistični nalogi (6 mesecev)

Kandidat izdela specialistično nalogo s področja javnega zdravja, pri čemer je pomembna integracija biomedicinskih in družboslovnih znanj ob uporabi sodobne metodologije obdelave podatkov in metodologije priprave predlogov za javnozdravstveno ukrepanje, priprave programov promocije zdravja in oceno uspešnosti izvedenih ukrepanj.